

„Limbajul particularizează conținutul“

interviu cu Nora Iuga, realizat de Mihail Vakulovski

Nora Iuga fotografiată în cartierul Titan, 29 iulie 2010. Foto: „Casa de pariuri literare,“

– Doamnă Nora Iuga, după Colocviile Tinerilor Scriitori, mi-ati spus că uneori aveți atita energie încât abia reușiți să vă abțineți să nu dansați, să nu vă purtați ca un adolescent, ceea ce n-ar fi prea firesc, ziceați. S-a schimbat ceva de atunci?

– Dacă aș ști ce glandă secretă cheful, aș zice că totul e încă intact și la locul lui. Dar nu înțeleg cine mă bagă în cămașa de forță și nu-mi mai dă voie să fac ce știu încă să fac. După cum vezi, dragul meu, s-a schimbat ceva, dar nu în mine, în afara mea.

– Scrieți poezie, proză, faceți traduceri. Ce stări vă împing spre proză sau poezie? Cum alegeți să vă exprimați într-un gen literar sau altul?

– Eu mă aflu tot timpul în acea zonă care desparte două țări fără să aparțină nici uneia și se numeste „tara nimănui“, de aceea nu percep granița dintre poezie și proză. Succesiunea stărilor și temperatura lor specifică le simt, firește, și reacționez ca atare, dar nu aleg nimic. Eu nu-mi comand starea, cum nu-mi comand exaltarea sau dezolarea. Starea vine de la trup, ca și inspirația. Ea dă tonul și „tonul face muzica“.

– Apariția cărei cărți de-a dvs. v-a bucurat cel mai mult?

– Lebdă cu două intrări – un monolog interior continuu, avatarurile gândului unei femei pe parcursul unei zile. O carte unică în felul ei, nu numai în literatura română, pe care marele critic Al. Cistelean a considerat-o rebutul unei scriitoare expirate sau, cel mult, literatură de divertisment. Uneori e chiar amuzant să vezi la ce aberații ajung marii noștri critici, fiindcă nu reușesc să depășească la lectură limitele logicii formale.

– Cum ati început să scrieți poezie? Când ati simțit virusul prozei?

– Poezia mea și-a cunoscut din leagăn urstoarele: a) primăvara, b) adolescența, c) primele semne de îndrăgostire, d) misterul Ursulinelor de la școala de maici, e) SIBIUL. Aveam 12 ani. Toată viața m-am grăbit. Cred că am făcut totul prea repede ca să-mi rămână timp și n-am desluse întimplări pentru el. Cred că am ajuns să scriu proză din plictiseală. Aveam 55 de ani.

– Scrierea poeziei vă provoacă alte stări decât scrierea prozei?

– Starea de poezie e mult mai intensă, dar mai scurtă. Starea de proză e poate mai temperată, dar durează mai mult. Seamănă cu cele două tipuri de iubire: iubire la prima vedere și iubire după o prietenie îndelungată.

– Cum v-ati ales pseudonimul literar?

– Nora Iuga nu e un pseudonim. Orice pseudonim e o lepădare de propria identitate, trădează un fel de frică sau de rusine. O singură

dată am vrut să recurg la un pseudonim. Mă hotărâsem să trimit un manuscris la *Europa Liberă*. Asta se întimpla pe la sfârșitul anilor '70. Mă aflam în perioada celor 7 vaci slabe, cit a durat interdicția mea de publicare. Mă irita că unii care nu aveau nici un merit erau ridicăți în slăvi și de mine nu pomenea nimeni. Îmi găsisem și pseudonimul adecvat – ARON AGIU, dar brusc mi s-a făcut frică, lehamite sau frică, și am renunțat. Fac o paranteză. Nu e zi să nu-mi vină-n minte versurile lui Eminescu: „Laudele lor desigur m-ar mihni peste măsură“. Nora Iuga nu e pseudonim, e numele meu de față.

– I-ati avut profesori la Litere pe George Călinescu și Tudor Vianu. Aveți amintiri interesante cu/despre ei? Cum v-ati înțeles cu colegii de facultate?

– Asta a fost una din marile șanse ale vieții mele și titlul meu de noblete care îmi dă dreptul să disting un ghepard de un șacal. George Călinescu mi-a dat neastimpărul creierului sub tichia lui Zorik și Tudor Vianu, mașinaria perfectă de sortare a valorilor... cum să nu mă admir când mă compar; citi se pot lăuda cu asemenea părinți spirituali. Sint prietenoasă în general, dar destul de excentrică. Spun ce gândesc și fac ce-mi place. Un motiv ce justifică apariția permanentă la *Gazeta de perete* a Facultății de Filologie, prin anii '50. Am fost prima studentă care purta pantaloni și șapcă. Acum sint tot prima octogenară care dansează cu tinerii scriitori la *Club A*, sub supravegherea lui Un Cristian. A început să-mi placă pînă și calificativul VIP. Elitele nu mă privesc cu ochi buni, curios, dacă mă gîndesc la ardoarea cu care a combătut domnul Liiceanu „încremenirea în proiect“.

– Ați tradus din scriitori celebri (Strindberg, Hoffman, Nietzsche, Knut Hamsun, Barbara Bronnen, Elfriede Jelinek, Herta Muller, Ernst Junger, Oskar Pastior, Gunter Grass, Aglaja Veteranyi), cum ati ales cărțile pe care le-ati tradus?

– Ceea ce mă acaparează în primul rînd la un scriitor e limbajul care-l distinge, care-l face inconfundabil. Cu cit limbajul e mai nesupus canoanelor logicii comune, cu atît mecanismul de gîndire e mai neobisnuit. Pentru mine limbajul particularizează conținutul. Majoritatea traducerilor mele au fost pariuri lingvistice. Ador capcanele limbajului.

– E vreun scriitor pe care l-ati tradus pe care după traducere l-ati îndrăgît și mai mult? E vreun unu care v-a trezit sentimente neplăcute la traducere, de care v-ati îndepărtat după ce i-ati tradus cartea?

– Nu știu să mă fi îndrăgostit mai tare de un scriitor după ce l-am tradus, dar l-am înțeles mai profund aducîndu-l în limba mea. Traducerea e și un fel de coabitare.

– Ce carte sau autor ati mai fi vrut să traduceți?

– Mi-am dorit mult să traduc *Asa grăit-a Zarathustra* de Nietzsche, dar mi-au luat-o altii înainte. Celălalt vis – care poate că e și mai frumos că a rămas vis – a fost *Însemnările lui Malthe Laurids de Rilke*.

– Cărțile dvs. în ce limbi au fost traduse? În ce limbă în care încă n-ati fost tradusă v-ar plăcea să apară vre-o carte de-a dvs.?

– Mi-au apărut șase cărți de poezie în Germania, Elveția, Slovenia și Franța. Romanul *Sexagenara și tînărul* mi s-a publicat în Bulgaria, Slovenia, Germania, Franța, Italia, Spania. Mi-aș dori enorm să fiu tradusă în Rusia și în Japonia. Iubesc aceste literaturi mai presus de orice.

– Urmăriți „viața literară“ actuală? Cum vi se pare? De ce scriitori mai tineri vă simțiti mai apropiată?

– Citesc literatura tînără din România. Mai mult din curiozitate. Mă interesează dacă au găsit vreun lucrșor demn de păstrat din mostenirea pe care le-am lăsat-o noi, cei vechi. Numărul noilor veniti e aproape îngrijorător și drumurile foarte întortocheate; răs_pintii peste tot, răs_pintii. Numai în ultimii 15 ani s-au schimbat atîtea valuri, registre, tendințe, mode agresive, satanice, apocaliptice, ultra-sexuale, minimaliste. Îmi plăceau, îmi mai plac și acum Urmanov, Constantin Virgil Bănescu, Ianus, Elena Vlădăreanu, Ruxandra Novac, Adela Greceanu, Dan Sociu, Claudiu Komartin, Andra Rotaru, Teodor Dună, Dan Coman. Între timp s-a schimbat garda. I-am descoperit pe Vancu, pe Dalîș, pe Dôsa, pe Raluca Ciochină, pe George Chiriac, pe Cătălina Bălan și pe Radu Niteșcu, pe Aleksandar Stoicovici, pe Marius Ștefan Aldea și pe Ania Vilar, pe Cristina Ispas și pe citi alții. Și, iată cum, tot citind prin scoli, am ajuns la textele elevilor din ultimele clase de liceu și descopăr acolo o inocență, un fel de reînviere a sentimentului, curajul acela sublim de a fi slab, de a fi timid, de a îngenunchea – exact ce mă enervase la Kafka, în scrisorile către Felice Bauer, îmi place acum atît de mult în poeziile acestor copilandri. O paranteză – nu intenționez să complimentez pe nimeni, dar îmi place mult poezia moldovenească; vine cu altă viziune și cu altă tonalitate. Se simte acel suflu omenesc al marii literaturi ruse, acel biografism îmbibat de viață, o realitate vizuală, cinemato-

grafică, cum cad fustele largi ale fetelor, cum ies acele Matrioște de lemn unele din altele, atît de viu, de adevărat, de proaspăt totul. Un fel de nostalgie după o suferință pe care parcă ar fi iubit-o.

– Ați cîștigat nenumărate premii, care v-a părut cel mai onorant? Care v-a bucurat cel mai tare?

– Cel mai onorant a fost, fără îndoială, Premiul „Friedrich Gundolf“, acordat de *Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung*, Dessau, 2007. Dar cel mai mult m-a bucurat primul premiu pe care mi l-a acordat Uniunea Scriitorilor, în 1980, pentru volumul de poezie *Opinii despre durere*, apărut după opt ani de interdicție de publicare.

– Aveți un blog foarte interesant, <http://nora-iuga.wordpress.com/>, pe care l-ati transformat si-n carte. Ce inseamnă pentru dvs. internetul?

– Pentru mine, internetul e un instrument care mă chinuiește, o mașină de tortură, un pariu cu mine. În fiecare dimineață îmi zic: dacă înveți și ti-l supui, învingi, trăiești, adică îți recapeti tineretea, dacă nu, ai capitulat. În ultima vreme am devenit dependentă de politică – e îngrozitor. Nu pot să scriu numai despre Piața Universității. Dar și scrisorile interminabile mă plictisesc. Aș vrea să scriu cum își scria Kafka jurnalul: „Nimic, nici la birou, nici acasă. Am scris cîteva pagini în jurnalul de la Weimar. Seara, biata maică-mea se văita că nu mănănc.“ Aiurea, mai am pînă la performanța asta!

– Ce vă place să faceți în timpul liber? Ce hobby-uri aveți?

– În timpul liber îmi place să citesc romane japoneze, să-mi dau în cărți, să urmăresc meciurile Rapidului. Îmi doresc enorm să mă duc la primăvara la Ploiești, la cursele de trap.

– Se știe pasiunea dvs. pentru fotbal, pentru Rapid. Ce sporturi vă plac în afară de fotbal? Ați practicat vreun sport? La TV la ce vă place să vă uitați?

– O, dacă mă năsteam mai tîrziu, cînd fetelor li s-au creat alte perspective de afirmare sportivă, cred că n-ar fi fost exclus să fi ajuns campionă la natație, și mai am un hobby, dacă se poate numi așa, să urmăresc la televizor – pe *Antena 3* – emisiuni politice, dar asta e mai degrabă un catharsis.

– Multă sănătate și La Multi Ani, dragă Nora Iuga, multumim pentru interviu!

– Și eu, și eu multumesc că ti-ai amintit de mine!

(30 ianuarie 2012)

